

Viite: LVM:n lausuntopyyntö 27.1.2016, LVM/1996/13/2015

LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖKSEKSI DATAN HYÖDYNTÄMISESTÄ LIKETOIMINNASSA - MASSADATAN JA MYDATAN STRATEGISET LINJAUKSET JA TOIMET

Lausuntopyyntö

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi massadatan liiketoiminnan edistämisestä. Luonnos on valmisteltu virkamiestyönä kärkihankkeen verkoston puitteissa. Strategiset linjaukset on tarkoitus antaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä hallitukselle helmikuun lopulla.

Massadatala (big data) tarkoitetaan tietoaineistoja, jotka ovat määrältään suuria, kertyvät suurella nopeudella, ovat muodoltaan epäyhtenäisiä, mutta soveltamismahdollisuuksiltaan laajoja ja siten näiden ominaisuuksiensa vuoksi vaikea käsitellä perinteisillä datan käsittely- ja analytiikkatekniikoilla.

Linjausten tavoitteena on vaikuttaa datan hyödyntämiseen perustuvan liiketoiminnan kasvuun. Tavoitteeseen pääsemiseksi on luotava edellytyksiä ja kannusteita datatalouden kehittymiselle ja vähennettävä tähän liittyviä rajoitteita. Visio vuoteen 2020 on tehdä Suomesta vahva, innovatiivinen ja luotettava tietoympäristö dataan perustuvalla liiketoiminnalla. Tällöin kansainvälisesti huipputasoiset datapalvelut ja datan hyödyntämiseen perustuvat sovellukset tehtäisiin yhä useammin suomalaisen osaamisen pohjalta. Tavoitteiden toteuttamisella selkeytetään myös käyttäjän, tuottajan ja infrastruktuurien kehittäjien rooleja siten, että elinkeinoelämä, hallinto, tutkimus ja yksilöt tiedostavat paremmin mahdollisuutensa ja roolinsa digitaalisessa taloudessa. Valtiolla voi olla esimerkiksi omistajan rooli markkinoiden avaamisen alkuvaiheissa. Toisaalta julkinen sektori voi myös luopua palvelujen tarjoamisesta, jossa tehtäviä voidaan dataperusteisesti hoitaa markkinaperusteisesti. Julkisen datan saatavuutta lisätään edelleen.

Strategiset tavoitteet

Tavoite 1: Datalla ja analytiikalla älykkäämpää liiketoimintaa

Tavoite 2: Datán käytön kustannushyötysuhde kasvaa

Tavoite 3: Palvelutarjonta kansainvälistyy

Tavoite 4: Kyvykkyys ihmiskeskeiseen datan käyttöön ja henkilötietojen hallintaan nousevat Suomen kilpailukykytekijäksi

Valtioneuvoston linjaukset ja toimenpiteet massadatan hyödyntämiseksi liiketoiminnassa

Periaatepäätöksen mukaisesti kansallisia linjauksia ja toimenpiteitä massadatan hyödyntämiseksi tarvitaan, jotta dataan perustuvan liiketoiminnan ja kasvun potentiaali toteutuisi.

Linjaus 1.1 Tietoaineistojen laajempaa käyttöä edistetään kannustavalla sääntelyllä

Linjaus 1.2 Kyvykkyyttä kasvattavalla datapolitiikalla mahdollistetaan kasvu ja vahvistetaan päätöksenteon tietopohjaa

Linjaus 2.1 Tuetaan datan hyödyntämiseen perustuvien toimintamallien kehittymistä ja markkinoiden avautumista

Linjaus 2.2 Kehitetään käytänteitä mahdollistamaan datan jakamista ja hyödyntämistä

Linjaus 2.3 Vaikutetaan valtion esimerkillä datan jakamisen synergiahyötyihin
 Linjaus 3.1 Datan soveltaminen yhteiskehittelyyn ja yhteistyön kautta
 Linjaus 3.2 Tehostetaan resursointia ja rahoituksen saatavuutta kansainvälisille markkinoille pääsyyn
 Linjaus 3.3 Vaikutetaan kansainvälisellä yhteistyöllä datatalouden kehityssuuntiin

Näiden linjausten toteuttamiseksi on esitetty yli 40 erilaista toimenpidettä.

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto

Ehdotetut linjaukset ja toimenpiteet koskettavat Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala laajasti, koska eri toimialojen ja virastojen hallinnassa ja käytössä on useita laajoja tietovarantoja. Näitä on pyritty avaamaan yleiseen käyttöön lainsäädännön, tietosuojan ja taloudellisten rajoitteiden mukaisessa laajuudessa viimeisen noin kymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi Maanmittauslaitoksen hallinnoimat maastotiedot on avattu jo noin viisi vuotta sitten ja avaamisen vaikutus palveluiden ja liiketoiminnan kehitykseen on ollut selkeä. Vastaavia kehityssuuntia on nähtävissä mm. metsävaratiedon osalta ja uuden sukupolven hankkeissa.

Myös metsäsektorilla uskotaan vahvasti, että kuvatut periaatteet tukevat toiminnan kehittämistä. Erityisesti hyvänä pidetään uusia toimintamalleja, joissa tietoa pyritään sekä keräämään että hyödyntämään laajana verkostona. Tämä edellyttää kuitenkin useiden tahojen sitoutumista uuden tyyppiseen yhteistyömalliin. Tarkentavat pelisääntökeskustelut henkilötietojen ja massadata-tiedon omistajuuden osalta pitäisi aloittaa nopeasti. Osittain vastaavaa keskustelua on käyty metsätieto ja sähköiset palvelut -kärkihankkeen alla. Metsätoimialalla on jo käytössä yhtenäisiä tietomalleja ja – rakenteita (ns. metsätietostandardi), jotka mahdollistavat palvelukehitystä. Tällainen yhteiskehittäminen edellyttäisi kuitenkin uusia resursseja yhteistyöhön. Ilman selkeää win-win asetelmaa nämä hankkeet eivät toteudu.

Periaatepäätöksen valmistelua pidetään erittäin tervetulleena ja valmistuttuaan se auttaa varmasti yksityisiä toimijoita hahmottamaan tietoa koskevaa säädöskehikkoa. Tietosuojan kannalta näemme, että massadatan pitäisi aina olla henkilötiedoista riisuttua. On hyvä myös huomioda, että viranomaisten julkinen tieto saattaa sisältää massana henkilötietojen piirteitä (yksittäiset päätökset yksittäisessä kunnassa jne), mikä on otettava huomioon massatiedon hallinnassa. Myös datan eheyden ylläpito on tärkeää, jos datasta halutaan luotettavaa hyötyä.

Periaatepäätöksessä on esitetty varsin suuri määrä (yli 40) linjauksia toteuttavia toimenpiteitä. Osa näistä on selkeästi kohdistettu tietyille hallinnonaloille tai virastoille. Pääosin toimenpiteet ovat riittävän selkeitä, konkreettisia ja toteutuskelpoisia. Esimerkiksi seuraavien toimenpiteiden kohdalla olisi toivottavaa lisätä täsmällisyyttä:

1.1: Sääntelyllä kannustetaan kehitysympäristöjen syntyä ja datan jakamisen käytänteitä.

1.2: Tunnistetaan elinkeinoelämän osaamistarpeita ja tarvetta alan osaamiskeskittymän organisoimiselle (LVM/CSC).

2.1: Luodaan edellytyksiä ratkaisuille, jossa integroidaan ja palautetaan julkista ja yksityistä dataa toimijakentän käyttöön sekä datan yhdistelyksi.

2.1: Julkisen ja yksityisen sektorin sekä tutkimuksen rooleja tiedon tuottamisen, jalostamisen, ylläpidon ja jakamisen tehtävissä selkeytetään kehityksen edetessä. Valtio voi ottaa rahoituksellista tai omistuksellista roolia kansallisten infrastruktuurien ja markkinoiden avaamiseksi. Valtion rooli on tässä varmistaa tasapuolisen ja teknologianeutraalin kilpailun kehittyminen markkinoilla pitkällä aikavälillä.

2.2: Täsmennetään tiedon omistajuuden ja käyttöoikeuksien suhdetta tiedon hyödyntämisessä siten, etteivät ne aiheuta tarpeettomia esteitä tiedon jakamiselle huomioiden Free flow data – aloitteen toimet (EU).

Lisäksi muutamia yksittäisiä huomioita:

- Päätös esittää linjaukset ”suurten tietoineistojen, massadatan, hyödyntämisestä, vaikka sisältö koskee usein yleensäkin datan hyödyntämistä. Myös muun kuin ns. massadatan hyödyntämisessä lienee vielä puutteita.
- Toimenpiteitä ei löydy kaikkien linjausten alta vai onko kyseinen otsikko vain jäänyt pois kohdista 2.2, 2.3, 3.1 ja 3.2?
- Lause ”Palveluntarjonnan kehittämiseksi myös julkisella sektorilla on merkittävä rooli esimerkiksi tekemällä innovatiivisia palveluhankintoja eri toimialoilla.” (s. 8) kaipaisi avaamista vaikka esimerkin kautta.
- ”Kannustava sääntely” ja ”kyvykkyyttä kasvattava datapolitiikka ”ovat mielenkiintoisia käsitteitä. Jotta näitä voitaisiin paremmin harjoittaa, myös virkamieskuntaan ja erityisesti lakimiehiin tarvitaan enemmän ”dataosaajia”.
- Käsitteet ”data” ja ”tieto” toistuvat niin usein ja vaihdellen (erityisesti Tiivistelmä-kohdan 3. kappaleessa), että onkohan niiden käyttö ihan harkittua.

Pentti Lähteenoja
ylijohtaja, osastopäällikkö

Antti Vertanen
tietohallintojohtaja